

«Тварини і рослини які знаходяться під загрозою зникнення»

Глушець (глухар)

- Таксономічна належність: Клас — Птахи (Aves), ряд — Куродібні (Galliformes), родина — Тетерукові (Tetraonidae). Один з 2-х видів роду; єдиний вид у фауні України, представлений 2-ма підвидами: *T. u. pleskei* (Полісся) та *T. u. rudolf* (Карпати).
- Природоохоронний статус виду: Зникаючий.

- Морфологічні ознаки: Маса тіла дорослих птахів: самця (самки) — 3500–6500 (1440–2210) г. Розміри самця (самки): довжина тіла — 955–992 (620–675) мм, довжина крила — 377–430 (280–322) мм, розмах крил — 1250–1320 (870–980) мм. Самець чорно-бурий з «бородою», над оком червона «брова», біля основи крила — біла пляма, дзьоб білий. Самка бура, дзьоб бурий.

- Ареал виду та його поширення в Україні: Від Піренеїв та Великобританії до р. Лени і Пн. Монголії. В Україні трапляється на Поліссі та у Карпатах. На Поліссі на початку ХХ ст. був поширений у всіх великих лісах. Зник з околиць Києва після 1918 р., Славуті (Хмельницька обл.) і Дубна (Рівненська обл.) — після 1923 р., Чернігівської обл. — у 1930-х рр., Київської обл. — на поч. 1970-х рр. В останні роки простежується тенденція до розчленування ареалу на ізольовані ділянки.
- Чисельність і причини її зміни: На початку 1970 рр. в Україні нараховано понад 8 тис. ос., у 1981 р. — 4581, у 1997 р. — 3610, у 2005 р. — 3831. Найбільша чисельність виду у Житомирській обл. (711 ос. у 2007 р.). Осіння щільність населення у Карпатах — 0,3–0,9, на Поліссі — 0,1–0,6 ос. на 1 тис. га. Зниження чисельності зумовлюють: скорочення площ ягідників, стиглих хвойних лісів, вирубування дерев біля токовищ, браконьєрство, вплив ворогів виду (собака єнотоподібний, яструб великий, бродячі собаки і коти).
- Особливості біології та наукове значення: Осілий вид. Заселяє ліси тайгового типу. На Поліссі — соснові і сосново-березові ліси, багаті на ягідники, поблизу боліт (особливо верхових), галявин, згарищ. У Карпатах — приполонинні смерекові ліси, криволісся до висот 1500 м н. р. м. Полігам з груповим характером токування. За незмінних умов токовища зберігаються десятиліттями. Токує у середині березня–травні. Кладки з 4–16 яєць в кінці квітня — на початку травня. Насиджування триває 22–23 доби. Пташенята — з кінця травня до початку червня. Живиться хвоєю, ягодами чорниці, журавлини тощо.
- Режим збереження популяцій та заходи з охорони: Занесено до ЧКУ (1994), Додатку II Бернської конвенції. Охороняється в Карпатському БЗ, «Горґани», Поліському, Рівненському, Черемському ПЗ, Вижницькому, Карпатському, «Сколівські Бескиди» НПП. Необхідно створити пам'ятки природи на токовищах, заборонити рубки лісу, туристичну діяльність у гніздових стаціях, налагодити штучне розведення з наступною інтродукцією в природне середовище.
- Розмноження та розведення у спеціально створених умовах: Розмножують у Росії, Німеччині, Польщі тощо.
- Господарське та комерційне значення: В минулому мисливський вид, на який заборонене полювання.

Береза дніпровська (*Betula borysthena*
Klokov)

- ⦿ Таксономічна належність: Родина Березові — Betulaceae.
- ⦿ Природоохоронний статус виду: Неоцінений.
- ⦿ Наукове значення: Причорноморсько-заволзький псамофільнодолинний неоендемік.

- Чисельність та структура популяції: Популяція на Нижньодніпровських пісках займає близько 5000 га. На Нижньобузьких пісках у відомих раніше локалітетах знищена, але виявлена біля с. Галіциново. З околиць м. Запоріжжя та Кременчука відома за давніми зборами, але дані щодо сучасного поширення відсутні. Колки невеликі, мають витягнуту, рідше округлу форму, займають площу від (10) 50 до 1000 (2500) м², а у подових зниженнях — кілька га. У типовій колці зростає від 10 до 120 (200) особин. Щільність 1200–1700 особин на 1 га.
- Причини зміни чисельності: Створення штучних монокультурних насаджень сосни, затоплення знижень, засипання пісками, пожежі, рубки, пошкодження через заготівлю гілок та бруньок.
- Умови місцезростання: Піщані тераси в долинах крупних річок, котловини видування, де формуються дернові середньопотужні підзолисті ґрунти, які на глибині 0,5–2 м підстилаються водонепроникним глинистим шаром. Витримує засипання піском. У зниженнях утворює невеликі колки, часто в комплексі з лучною, болотною або солончаковою рослинністю. Угруповання на Нижньодніпровських аренах відносяться до союзу *Asparago tenuifolii-Quercion robori* кл. *Salicetea purpurea*. Мезофіт.
- Загальна біоморфологічна характеристика: Фанерофіт. Листопадне дерево до 10 м заввишки або кущ. Кора на стовбурі та старих гілках біла, на молодих гілках червонуватобура зі смолистими бородавочками. Листки цупкі, шкірясті, яйцеподібно-ромбічні, на коротко опушених або майже оголених черешках. Квітки різностатеві, зібрані у сережки. Плід яйцеподібний горішок, опушений біля верхівки, з плівчастими крильцями. Цвіте у квітні–травні. Плодоносить у серпні. Розмножується насінням та вегетативно.

- ⦿ Режим збереження популяцій та заходи з охорони: Занесений до Європейського червоного списку рослин, угруповання занесені до «Зеленої книги України». Охороняється у Чорноморському БЗ, низці заказників та РЛП. Необхідний моніторинг стану популяцій, репатріація, створення об'єктів ПЗФ на Козачо-Лагерній та Виноградівській аренах. Заборонено суцільні рубки, зміну гідрологічного режиму, надмірне випасання та організацію рекреаційних пунктів.
- ⦿ Розмноження та розведення у спеціально створених умовах: Вирощують у ботанічних садах півдня України та паркових і вуличних насадженнях нижнього Придніпров'я.
- ⦿ Господарське та комерційне значення: Озеленення, лікарське, протиерозійне, ценозоформує.